Буринський Володимир Михайлович
фізична особа-підприємець
Україна

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ

Концепція сталого розвитку стає все більш популярною, незважаючи на те, що її ідейні постулати вже відомі давно. Міжнародне співтовариство стикається зі складними проблемами, такими як екологічні катастрофи, економічні кризи, війни, демографічний вибух, бідність населення та зниження відновлюваних ресурсів. Ця ситуація вимагає негайних заходів на глобальному рівні. Однак, концепція сталого розвитку надає нам можливість звернути увагу на рішення цих проблем в трьох основних аспектах: екологічному, економічному та соціальному. Метою цієї концепції є забезпечення належного рівня існування людства і збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь, що залежить від спільних зусиль.

Значний внесок у вивчення теоретичних й практичних проблем сталого розвитку зробили і вітчизняні науковці, такі як О. Білорус, С. Божко, В. Вернадського, Л. Корнійчук, А. Лісовий, Ю. Лопатинський, Ю. Мацейко, Г. Морозова, О. Попова В. Трегобчук, В. Шевчук, А. Кучер та інші.

Якщо повернутися до «коріння» формування концепції сталого розвитку, то вона знаходить свій особливий інтерес в теоретичних і практичних аспектах, і це можна побачити у дослідженнях багатьох учених. Варто зазначити, що перші ідеї про сталий розвиток були сформульовані українським вченим В. Вернадським, який на початку XX століття висловив думку про важливість розуміння взаємозв'язку між людиною і природою як одного цілого та про створення нової категорії – «ноосфери». У межах ноосфери людина повинна знаходити своє місце та розвиватися, дбаючи про баланс і гармонію з природою. Це сприятиме створенню сталого розвитку, який дозволить нам зберегти планету для майбутніх поколінь, а найважливіше – не виходити за рамки свого споживання. [2]. Ми повністю погоджуємося з цим твердженням і переконані, що забезпечення життєздатних умов для багатьох поколінь, де всі люди мають доступ до достатніх ресурсів, а природа зберігається і захищається.

Концепція сталого розвитку є багатогранною і включає як теоретичний, так і практичний аспекти, тому для її розробки були залучені численні науковці, політики та громадські активісти. Це призвело до різних трактувань самої концепції. Однак, ми вважаємо базовий підхід, запропонований Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку ООН, під керівництвом Гро Гарлем Брундтланд. Цей підхід стверджує, що «сталий розвиток (англ. *sustainable development*) - це розвиток, який задовольняє потреби сучасного покоління, не посягаючи на здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби». Це означає впровадження збалансованого підходу до економічного розвитку, збереження природних ресурсів та забезпечення соціальної справедливості між різними поколіннями. Важливо розуміти, що сталий розвиток не обмежує сучасні покоління у їхніх потребах, але наголошує на важливості розумного та відповідального використання ресурсів для забезпечення майбутніх поколінь щасливим та здоровим майбутнім [8].

Українська наукова спільнота також дала вагомий внесок у розуміння концепції

сталого розвитку. Протягом багатьох років вчені, дослідники та експерти з України працюють над розробкою та впровадженням різноманітних підходів і стратегій щодо сталого розвитку. Доцільним вважаємо навести трактування О. Білорус, Ю. Мацейко, які зазначають, що сталий розвиток є динамічним балансом, котрий визначений такими рамками, які не просто містять, але і примирюють і будуть зближувати, гармонізувати (дуже часто різні) інтереси – у відношенні економіки, екології, соціального прогресу, збереження, ефективності і рівності, включаючи Північ-Південь [1, с. 59]. Наведене тлумачення актуальне з позиції врахування інтересів всіх зацікавлених сторін, врегулювання яких повинне бути забезпечене в подальших наукових дослідженнях. Науковці Б. Карпінський, С. Божко розглядають сталий розвиток економіки як розвиток, який базується на впровадженні досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і веде до зростання продуктивності праці, якості продукції, забезпечує раціональне витрачання природно-сировинних ресурсів і стан довкілля за якого встановлюється обмеження на витрачання природно-сировинних ресурсів і екстернальної шкоди [4, с. 39], що співпадає з нашою думкою.

Л. Корнійчук розглядає сталий розвиток як розвиток без зростання, тобто без виходу ресурсопотоку за межі регенеративних і поглинаючих можливостей довкілля [5, с. 89]. Таке тлумачення концепції, на наш погляд, дійсно відображає дисонанс поєднання термінів «сталий» та «розвиток», що залишає відкритими дискусії щодо їх перекладу. С. Мочерний розглядає сталий розвиток з позиції стратегії, що ґрунтується на оптимізації всієї діяльності людства в його взаємодії з довкіллям [3, с. 283]. Це тлумачення є актуальним для розробки необхідних заходів для впровадження ідеології сталого розвитку у життя. О. Олійник та Г. Морозова розглядають сталий розвиток як збалансоване зрівноважене зростання економічних, соціальних та екологічних параметрів [9, с. 27]. О. Осауленко визначає сталий розвиток як процес збалансованого економічного і соціального розвитку за умови дотримання екологічних критеріїв, відтворення природного середовища з врахуванням вимог нинішнього і майбутніх поколінь, в інтересах конкретної людини (як особистості) і людини в цілому [10, с. 8]. В основі цих тверджень є збалансування основних складових сталого розвитку, про які згадували раніше.

Вчена О. Попова розглядає концепцію сталого розвитку в площині збалансованого, зрівноваженого зростання економічних, соціальних і екологічних параметрів постійними пропорційними темпами, забезпечуючи загальний прогрес суспільства в усіх його сферах [11, с. 13]. Внесок цієї роботи в українську наукову думку полягає в детальному аналізі та висвітленні факторів, що визначають сталий розвиток аграрного сектора, а саме його детермінант. Це допомагає зрозуміти ключові виклики та можливості для забезпечення сталого розвитку у цій галузі.

Концепція сталого розвитку лягла в основу Європейського Зеленого Курсу (European Green Deal – EGD), що «перетворять Євросоюз на ефективну, стійку та конкурентоспроможну економіку, визначать засоби перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 р., стимулюючи розвиток економіки, покращення здоров’я та якості життя людей, а також трансформують кліматичні й екологічні виклики на можливості у всіх сферах та політиках ЄС, гарантуючи справедливий та інклюзивний характер зеленого переходу». Основні положення щодо досягнення еко-цілей EGD в аграрному секторі закріплено в рамках реформи Спільної аграрної політики ЄС (CAP) та стратегій ЄС про біорозмаїття і «Від лану до столу» [6]. Це ще одне твердження, що концепція сталого розвитку має практичне використання.

Реалізація EGD безпосередньо пов’язана з імплементацією принципів циркулярної економіки, зокрема, в аграрному секторі, що потребуєе реорієнтації агробізнесу в напрямі екологізації виробництва й розвитку розумного землеробства. Зокрема, передбачено зниження використання пестицидів, мінеральних добрив та антибіотиків у сільському

господарстві, а також введення заборони на імпорт харчової продукції з ринків, де держави не дотримуються законодавства ЄС з охорони довкілля [12]. Для впровадження сталого розвитку в українську стратегію, потрібна державна політика, орієнтована на програми розвитку провідних країн світу. Важливим першим кроком є розробка законодавчої бази для визнання та імплементації сталого розвитку як основного орієнтира в державній політиці. Проте, ситуація щодо сталого розвитку в Україні залишається відносно несприятливою, що зумовлено рядом факторів, а саме [7, с. 18]: економічна обмеженість, соціальна нерівність, екологічні проблеми, інституційна недосконалість.

Швидкий перехід до концепції сталого розвитку і його імплементація в українську стратегію в умовах сьогодення є складно реалізованим, проте актуальним. Головним є відновлення ресурсів та усвідомлення межі зростання, котра не зашкодить довкіллю і забезпечить належні умови життя для населення. Тому розробка конкретних заходів і механізму забезпечення сталого розвитку з врахуванням інтересів зацікавлених сторін становить завдання для подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Білорус О. Г. & Мацейко Ю.М (2006). Глобальний сталий розвиток: монографія КНЕУ, 488 С.
2. Вернадский В.И. (1967) Биосфера. Мысль, 376 С.
3. Мочерний С.В. (2002) Економічна енциклопедія: у трьох томах. Академія, 952 С.
4. Карпінський Б. А. & Божко С.М. (2005) Сталий розвиток економіки: узагальнена модель. Логос, 256 С.
5. Корнійчук Л. (2008) Економічне зростання і сталий розвиток. Економіка України (№ 4). С. 82–90.
6. Європейський Зелений Курс. URL: https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda.
7. Лопатинський Ю.М. (2015) Сталий розвиток аграрного сектора національної економіки у контексті євроінтеграції. Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. (Вип. 730-731). С. 17 – 20.
8. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (1989). Прогресс. 376 С.
9. Олійник О.В. & Морозова Г.С. (2012) Економічний механізм сталого розвитку сільськогосподарських підприємств: монографія. Міськдрук. 272 С.
10. Осауленко О. Г. (2000) Сталий соціально-економічний розвиток і моделювання та управління: монографія. К. 176 С.
11. Попова О. Л. (2009) Сталий розвиток агросфери України: політика і механізми. НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. 352 С.
12. Кучер А. В., Кучер Л.Ю. & Пащенко Ю.В. (2021) Циркулярна економіка в системі сталого розвитку аграрного сектора в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство (Випуск 32).